

Η Επίδραση των Αντιλήψεων των Παιδαγωγών στην Εκτίμησή τους για την Παραπομπή των Παιδιών με ΔΕΠ-Υ σε Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας

Κάκουρος, Ν., Μπαδικιάν, Μ., Καραμπά, Ρ.

Ψυχολογικό Κέντρο Αναπτυξιακών και Μαθησιακών Δυσκολιών «ΑΡΣΗ»

10ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας: «Η Ψυχολογία Απέναντι στις Προ(σ)κλήσεις του Σήμερα». Ιωάννινα, Δεκέμβριος 2005

Εισαγωγή

Η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ), αποτελεί μία αναπτυξιακή διαταραχή η οποία εμφανίζεται κατά τη νηπιακή ηλικία, επιμένει στο χρόνο και στις διάφορες περιβαλλοντικές συνθήκες και έχει νευρολογικό υπόστρωμα (Barkley, 1990; 1997).

- ♦ Σύμφωνα με την APA, το 3-5% των παιδιών σχολικής ηλικίας παρουσιάζει ΔΕΠ-Υ (APA, 1994).
- ♦ Παρ' όλο, που η ΔΕΠ-Υ αποτελεί την πιο συχνή αναπτυξιακή διαταραχή της παιδικής ηλικίας, ένα μικρό ποσοστό των παιδιών με τη διαταραχή παραπέμπεται σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας (Alegria, Canino, Lai et al., 2004; Canino, Shrout, Rubio-Stipec et al., 2004; Lesesne, Visser & White, 2003).
- ♦ Γονείς και παιδαγωγοί αποτελούν τις κύριες πηγές παραπομπής παιδιών με προβλήματα συμπεριφοράς στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας (Maniadaki, Kakouros & Sonuga-Barke; in press)

Παράγοντες που επηρεάζουν την εκτίμηση για παραπομπή

- ♦ Πολιτισμικοί και κοινωνικο-δημογραφικοί παράγοντες π.χ. το φύλο και η ηλικία του παιδιού (Lau & Takeuchi, 2001).
- ♦ Οικογενειακοί παράγοντες και ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά του παιδιού (Abidin, & Robinson, 2002; Kakouros, Tsima-Tsitsika, Tsitsika & Balourdos, 1996).
- ♦ Οι αντιλήψεις γονέων και παιδαγωγών σχετικά με τη σοβαρότητα της διαταραχής και την αποτελεσματικότητά τους να χειριστούν τη συμπεριφορά του παιδιού με τη διαταραχή (Abidin & Robinson, 2002; Alegria, Canino, Lai et al., 2004; Hodes, 1997; Maniadaki, Kakouros & Sonuga-Barke, in press; Soodak & Podell, 1993; Teagle, 2002;).

Οι αντιλήψεις των παιδαγωγών για τη σοβαρότητα της διαταραχής και η εκτίμησή τους για παραπομπή σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας

- ♦ Οι παιδαγωγοί προσλαμβάνουν και αξιολογούν τα συμπτώματα της ΔΕΠ-Υ ως περισσότερο ή λιγότερο προβληματικά ανάλογα με τις αντιλήψεις που κυριαρχούν στο εκάστοτε πολιτισμικό πλαίσιο (Κάκουρος, Ζουρντζής, Παπαηλιού & Καραμπά, 2003)
- ♦ Όσο πιο σοβαρά εκτιμούν τα συμπτώματα της ΔΕΠ-Υ, οι παιδαγωγοί, τόσο μεγαλύτερη εκτιμούν την αναγκαιότητα της παραπομπής των παιδιών με τη διαταραχή σε Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας (Brooks, 2002; Maniadaki, Sonuga-Barke & Kakouros, 2003).

Οι αντιλήψεις των παιδαγωγών για την αποτελεσματικότητά τους στο χειρισμό της συμπεριφοράς παιδιών με ΔΕΠ-Υ

- ♦ Ερευνητικά δεδομένα υποστηρίζουν ότι οι παιδαγωγοί στην προσπάθειά τους να αντιμετωπίσουν παιδιά με προβλήματα συμπεριφοράς συχνά αισθάνονται αβοήθητοι και αναποτελεσματικοί (Bennett, 1992; Gray et al., 1996; Leadbetter, J. & Leadbetter, P., 1993; Lennox, 1991).
- ♦ Το φύλο των παιδαγωγών επηρεάζει την προσωπική αίσθηση αποτελεσματικότητας στο χειρισμό της συμπεριφοράς παιδιών με ΔΕΠ-Υ (Papaeliou, Badikian, & Kakouros 2004).
- ♦ Οι αντιλήψεις των παιδαγωγών για την αποτελεσματικότητά τους στο χειρισμό των παιδιών με ΔΕΠ-Υ σχετίζεται σημαντικά με τις αντιλήψεις τους για τη σοβαρότητα του προβλήματος (Hartmann, 1996; Kakouros, Maniadaki & Papaeliou, 2004).

Σκοπός της έρευνας

➔ Στην παρούσα έρευνα διερευνήθηκε η σχέση ανάμεσα στις αντιλήψεις των παιδαγωγών σχετικά με τη σοβαρότητα της ΔΕΠ-Υ, της αποτελεσματικότητάς τους να χειριστούν τη διαταραχή και της εκτίμησής τους για παραπομπή των παιδιών με τη διαταραχή αυτή σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας.

Μέθοδος

Δείγμα

- 338 παιδαγωγοί παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας
- 43 άντρες και 295 γυναίκες
- Ηλικίας 18-58 ετών (μέσος όρος ηλικίας: 33,43 έτη)

Μέσα Συλλογής Δεδομένων

Οι παιδαγωγοί αξιολόγησαν την τυπική συμπεριφορά ενός παιδιού με ΔΕΠ-Υ βάσει δύο κλιμάκων:

- «Scale for Assessment of Attributions about the Severity of Problem Behaviour» (Maniadaki, Sonuga-Barke & Kakouros, 2002)
- «AD/HD Parenting Efficacy in Behaviour Management Scale» (Tschannen-Moran & Woolfolk, 2001).

Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων

- Οι ερευνητές ενημέρωσαν τους διευθυντές των σχολείων που συμμετείχαν στην έρευνα για τους σκοπούς της έρευνας και τον τρόπο συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από τους παιδαγωγούς ανώνυμα .

Αποτελέσματα

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνάς μας:

➔ Οι παιδαγωγοί του δείγματός μας, αισθάνονται σε μέτριο βαθμό ικανοί να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τη συμπεριφορά του παιδιού με ΔΕΠ-Υ ($m=9.05$, $s.d.=2.44$).

➔ Οι παιδαγωγοί εκτιμούν τη συμπεριφορά του παιδιού με ΔΕΠ-Υ ως μετρίου βαθμού σοβαρότητας ($m=16.27$, $s.d.=2.40$).

➔ Μόνο το 58% των παιδαγωγών του δείγματος θα παρέπεμπε την περίπτωση του παιδιού με ΔΕΠ-Υ σε κάποια υπηρεσία ψυχικής υγείας.

Πίνακας 1. Συνάφειες μεταξύ των αντιλήψεων των παιδαγωγών σχετικά με τη σοβαρότητα των συμπτωμάτων της ΔΕΠ-Υ, της αποτελεσματικότητάς τους να τα χειριστούν και της πρόθεσής τους για παραπομπή του παιδιού με ΔΕΠ-Υ σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας

	Σοβαρότητα	Αποτελεσματικότητα	Πρόθεση παραπομπής
Σοβαρότητα	1.00	-.24**	-.14*
Αποτελεσματικότητα	-.24**	1.00	.08
Πρόθεση παραπομπής	-.14*	.08	1.00

* = $p < .05$

**= $p < .01$

Πίνακας 2. Η επίδραση του φύλου του παιδαγωγού στις αντιλήψεις τους σχετικά με τη σοβαρότητα των συμπτωμάτων της ΔΕΠ-Υ, την αποτελεσματικότητά τους να τα χειριστούν και τη πρόθεσή τους για παραπομπή του παιδιού με ΔΕΠ-Υ σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας

	Φύλο Παιδαγωγού				F
	Άνδρες		Γυναίκες		
	Μέσος όρος	Τυπ. απόκλιση	Μέσος όρος	Τυπ. απόκλιση	
Σοβαρότητα	13.27	2.24	13.26	1.98	F(1,336)=.001
Αποτελεσματικότητα	11.51	2.21	10.55	2.24	F(1,337)=6.86*
Πρόθεση παραπομπής	1.88	.73	2.07	.63	F(1,327)=3.04

* = $p < .05$

Συζήτηση

ΝΑΙ ΜΕΝ

1. Όσο πιο σοβαρά θεωρούν τα συμπτώματα της ΔΕΠ-Υ οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας, τόσο λιγότερο αποτελεσματικά αισθάνονται να τα αντιμετωπίσουν και τόσο περισσότερο πιθανό είναι να παραπέμψουν τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας.

ΑΛΛΑ, ΑΦΟΥ

2. Οι παιδαγωγοί θεωρούν τη ΔΕΠ-Υ κατά τη προσχολική ηλικία ως ένα μετρίου βαθμού σοβαρότητας πρόβλημα και πιθανότητα, αγνοούν την ύπαρξή της ως μια αναπτυξιακή διαταραχή οργανικής αιτιολογίας που εμφανίζεται συνήθως κατά την προσχολική ηλικία.

3. τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ προσχολικής ηλικίας είναι λιγότερο πιθανό να παραπέμψουν από τους παιδαγωγούς σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας.

ΑΡΑ

4. Οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας θα πρέπει να ενημερωθούν για τη φύση της ΔΕΠ-Υ και για τις επιπτώσεις της στη ζωή των παιδιών, σε περίπτωση που αυτή δεν αντιμετωπιστεί έγκαιρα.

References

- Abidin, R. R., & Robinson, L. L. (2002). Stress, biases or professionalism: What drives teachers' referral judgments of students with challenging behaviors? *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 10(4), 204-212.
- Alegria, M., Canino, G., Lai, S., Ramirez, R., Chavez, L., Rusch, D. & Shrout, P. (2004). Understanding caregivers' help-seeking for Latino children's mental health. *Medical Care*, 42(5), 447-455.
- American Psychiatric Association (APA) (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (4 ed.). Washington, DC : Author.
- Barkley, R.A.(1997). Attention-Deficit Hyperactivity Disorder. In E.J. Mash & L.G. Terdal (Eds.), *Assesment of Childhood Disorders* (3rd ed., pp. 71-129). N.Y.: Guilford Press.
- Barkley, R. A., & Fischer, M., Edelbrock, C. S., & Smallish, L. (1990). The adolescent outcome of hyperactive children diagnosed by research criteria: I. An 8-year prospective follow-up study. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 29, 546-557.
- Bennett, R. (1992). Discipline in schools: the report of the Committee of Enquiry Chaired by Lord Elton, in: K. Wheldall (Ed.). *Discipline in schools: psychological perspectives on the Elton Report* (London, Routledge).
- Brooks, L. (2002). Elementary school teachers' impression formation and referral decisions for children with behavior problems. *Dissertation Abstracts International*, 62 (8-B), 3794.
- Canino, G., Shrout, P. & Rubio-Stipec, M. (2004). The DSM-IV Rates of Child and Adolescent Disorders in Puerto Rico. *Archives of General Psychiatry*, 61(1), 85-93.
- Gray, P., Miller, A., & Noakes, J. (1996). *Challenging behaviors in schools*. London: Routledge.
- Hartmann, T. (1996). *Beyond ADD: Hunting for Reasons in the Past and Present*. Grass Valley, California: Underwood Books.
- Hodes, T. G. (1997). Teacher tolerance, self-efficacy, causal attributions for student aggression, and intervention preference. (Doctoral dissertation, Fordham University, 1997). *Dissertation Abstracts International*, 57 (7-A), 2866.
- Kakouros, E., Maniadaki, K., & Papaeliou, Ch. (2004). How Greek teachers perceive school functioning of pupils with ADHD. *Emotional and Behavioral Difficulties*, 9 (1), 41-53.
- Κάκουρος, Ε., Ζουρντζής, Ε., Παπαηλιού, Χ. & Καραμπά, Ρ. (2003). Ο συμβουλευτικός ρόλος των δασκάλων στην αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών παιδιών με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ). Επιθεώρηση Συμβουλευτικής - Προσανατολισμού, τ.64-65, σσ 42-50.
- Kakouros, E., Tzima-Tsitsika, E., Tsitsika, A., Balourdos, D. (1996). Children Referred to a Diagnostic- Consulting Center with Special Reference to Specific Learning Disorder. *World Pediatrics and Child Care*, 6, 44-49.
- Lau, A., & Takeuchi, D. (2001). Cultural factors in help-seeking for child behavior problems: Value orientation, affective responding, and severity appraisals among Chinese-American parents. *Journal of Community Psychology*, 29(6), 675-692.
- Leadbetter, J & Leadbetter, P. (1993). Special children: meeting the challenge in the primary school (London, Cassell).
- Lennox, D. (1991). *See me after school*. London: David Fulton.
- Lesesne, C.A., Visser, S.N., & White, C. P. (2003). Attention-deficit/hyperactivity disorder in school-aged children and association with maternal mental health and use of health care resources. *Pediatrics*, 111 (5 part 2), 1232-1237.
- Maniadaki, K., Kakouros, E., & Sonuga-Barke, E. (in press). Adults' self-efficacy beliefs and referral attitudes for boys and girls with AD/HD. *European Child and Adolescent Psychiatry*.
- Maniadaki, K., Sonuga-Barke, E., & Kakouros, E. (2003). Trainee nursery teachers' perceptions of disruptive behavior disorders: the effect of sex of child on judgments of typicality and severity. *Child: Care, Health and Development*, 29, 6, 433-440.
- Maniadaki, K., Sonuga-Barke, E., & Kakouros, E. (2002, June). *Parental attributions about potential causes of Disruptive Behavior Disorders in boys and girls*. Oral presentation at the 21st International Human Science Research Conference, Victoria, Canada.
- Papaeliou, C., Badikian, M., & Kakouros, E.(3-5) (December 2004). How teachers perceive their role in the treatment of Attention-Deficit Hyperactivity Disorder, 1st International Conference of the Psychological Society of Northern Greece, Thessaloniki, Greece.
- Soodak, L. C., & Podell, D. M. (1993). Teacher efficacy and student problem as factors in special education referral. *Journal of Special Education*, 27 (1), 66-81.
- Teagle, S. (2002). Parental problem recognition and child mental health service use. *Mental Health Services Research*, 4(4), 257-266.
- Tschannen-moran, M., & Woolfolk Hoy A. (2001). Teacher efficacy: capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.